

6. Байдарочные походы по рекам Северский Донец, Ворскла и другим рекам Украины. [Електроний ресурс] / Сайт туристичної компанії «Extreme-stock». - Режим доступу:<https://extreme-stock.com/content/49-bajdarochnye-tury->
7. Сайт туристичної компанії «Baidarki» [Електроний ресурс] - Режим доступу: <http://baidarki.com.ua>
8. Сайт туристичної компанії «Хурматур» [Електроний ресурс] - Режим доступу: <http://hurmatour.com>
9. Сайт туристичної компанії «Tour Camp» [Електроний ресурс] - Режим доступу: <http://www.tourcamp.com.ua/pokhody-na-bajdarkakh.html>
10. Сайт туристичної компанії «Active club» [Електроний ресурс] - Режим доступу:<http://www.activeclub.com.ua/modules.php?name=Pages&pa=showpage&pid=8850>

УДК 379.85

*Поручинська Ірина Володимирівна, к.геогр.н., доцент
доцент кафедри економічної та соціальної географії
Поручинський Володимир Іванович, к.геогр.н., доцент
доцент кафедри економічної та соціальної географії
Слащук Андрій Миколайович, к.геогр.н., доцент
доцент кафедри економічної та соціальної географії
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк*

ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНО-ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ

За оцінками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) – одним із перспективним напрямів туризму є подієвий туризм, до якого можна віднести фестивалі, карнавали, паради, святкування, освітні заходи, спортивні змагання, концерти, виставки, презентації, ярмарки тощо. Розвиток подієвого туризму підтримується владою та підприємцями, так як крім прибутків дає ще й потужну рекламу місту та цілій країні. На сьогоднішній день цей вид туризму стає організованим та масовим явищем у світі, без якого вже неможливо уявити сучасне життя. Унікальні тури, які поєднують традиційний відпочинок та участь у найбільш видовищних заходах, поступово завойовують все більшу популярність [6].

Подієвий туризм сьогодні поширився і у сферу спорту, часто в такі тури входять це заняття спортом і відвідування фітнес-клубів в поєднанні з традиційним відпочинком. До спортивного туризму відносять поїздки з метою активної участі в спортивних заходах (туристи є учасниками), а також поїздки, які носять пасивний характер участі в спортивних змаганнях (туристи є глядачами).

Щороку в різних частинах планети відбуваються різноманітні спортивні змагання, турніри, матчі на які прагнуть потрапити фанати та уболівальники, незважаючи при цьому ні на відстань, ні на кошти. Особливо помітно туристські потоки зростають в олімпійські роки, а також у період проведення чемпіонатів світу з футболу і хокею [8].

Популярність видів спорту визначається багатьма чинниками, починаючи від кількості професійних спортсменів та уболівальників, і закінчуючи його доступності для різних верств населення, актуальності протягом року, кількості спортивних ліг тощо [1; 10].

Як правило, найбільша кількість уболівальників приїжджає з тих країн, спортсмени яких мають реальний шанс на перемогу в будь-якому виді змагань. Період перебування туристів у країні переважно збігається з термінами проведення змагань.

Найбільш популярними спортивними подіями є літні та зимові Олімпійські ігри, чемпіонати світу та регіональні чемпіонати з різних видів спорту, перегони, ралі, регати, різноманітні спортивні фестивалі [7].

Починаючи з 1896 р. літні Олімпійські ігри проводились 28 разів. Країнами, що приймали ігри були США (чотири рази), Велика Британія (тричі), Австралія (тричі), Греція (двічі), Франція (двічі), Німеччина (двічі), Швеція, Бельгія, Нідерланди, Фінляндія, Італія, Японія, Мексика, Канада, СРСР, Республіка Корея, Іспанія, КНР, Бразилія. Чотири рази літні Олімпійські ігри були скасовані – у 1916 р (у зв'язку з початком Першої світової війни), 1940 р. та 1944 р (у зв'язку із

початком та тривалістю Другої світової війни), 2020 р. (у зв'язку із пандемією COVID 19) [4].

Перші зимові Олімпійські ігри відбулись у 1924 році у місті Шамоні (Французька Республіка). З того часу вони проводились ще 21 раз – по чотири рази у США та Канаді, по два рази у Швейцарії, Норвегії, Італії Німеччині (у 1936 р. Третій Рейх), Японії, Австрії та Франції, по одному разу у Югославії, Росії та Південній Кореї. Двічі Зимові Олімпійські ігри були відмінені, у зв'язку із Другою світовою війною – у 1940 та 1944 рр [4].

Більшість міст, які приймали літні Олімпійські ігри, розташовані на берегах великих водоймищ або у безпосередній близькості від них. Це є необхідною умовою для проведення змагань водних видів спорту.

Ще більш жорсткі вимоги висувають до географічних умов міст зимових Олімпійських ігор. Зимові види спорту вимагають особливого типу рельєфу місцевості, наприклад, для проведення змагань зі стрибків із трампліна потрібні досить високі вершини з гарним сніжним покриттям; хокей, біг на ковзанах та фігурне катання вимагають рівних майданчиків, а лижні перегони – горбкуватого ландшафту.

Відповідність переліченим вимогам є гарантією, що до столиці Ігор приїде багато міжнародних туристів. Наприклад, у 2012 р. Олімпійські ігри в Лондоні відвідало 1,0 млн туристів, в зимові Олімпійські ігри в Сочі – 1,3 млн [4].

Чемпіонат світу з футболу – міжнародний турнір чоловічих футбольних збірних, який проводиться з 1930 року, коли в Уругваї відбувся перший футбольний мундіаль. Турнір проводиться раз на чотири роки, проте у 1942 та 1946 роках чемпіонат не проводився через Другу світову війну.

Фінальна частина чемпіонату світу проводиться у декількох містах країни-господаря (або країн-господарів) і триває близько місяця. Кубок світу

з футболу має найбільшу у світі аудиторію з-поміж усіх спортивних змагань. Десять разів турнір проводився у Європі, п'ять разів – у Південній Америці, три рази – у Північній Америці і по одному разу у Африці та Азії. Найбільша кількість глядачів на турнірі становила понад 3,5 млн і була зафіксована у 1994 році у США.

Популярними подіями у футболі є Ліга Чемпіонів УЄФА (UEFA Champions League) – щорічний футбольний турнір, що проводиться поміж європейськими клубами, які найбільш успішно виступили в національних чемпіонатах попереднього сезону, а також Ліга Європи. Також можна назвати Лігу чемпіонів АФК та Кубок Азії з футболу, Кубок Америки з футболу, Кубок Лібертадорес, Кубок африканських націй, Турнір трьох націй. Щорічно, такі чемпіонати відвідує велика кількість туристів, зокрема лише фінали відвідує понад 70 тис. осіб [11].

Головну роль футбольної спортивно-подієвої інфраструктури виконує стадіон. Чим арена більша і сучасніша, тим більш привабливою для фанатів та туристів вона є. Найкращими у світі вважаються стадіони Європи, саме тому сюди приїжджає найбільше вболівальників. Серед них можна виділити «Уемблі» (Лондон, Англія), «Камп Ноу» (Барселона, Іспанія), «Стад де франс» (Париж, Франція), «Сигнал Ідуна Парк» (Дортмунд, Німеччина), «Сан Сіро» (Мілан, Італія), «Альянц Арена» (Мюнхен, Німеччина), «Олд Траффорд» (Манчестер, Англія), «Енфілд» (Ліверпуль, Англія), «Сантьяго Бернабеу» (Мадрид, Іспанія), кожен з яких вміщує понад 70 тис. глядачів. В інших частинах світу також є великі футбольні стадіони, серед яких виділимо Пекінський національний стадіон (Пекін, КНР), стадіон «Чи Джонг» (Шанхай, КНР), «Сангам Стейдіум» (Сеул, Південна Корея), футбольна арена «Роуз Боул» (Пасадена, США), «Ацтека» (Мехіко, Мексика), «Маракана» (Ріо-де-Жанейро, Бразилія), «ФНБ-Стадіон» (Йоханесбург, ПАР) [3].

Кубок світу з регбі – найпрестижніше змагання в світовому регбі. Розігрується щочотири роки під егідою ІРБ. За кількість телеглядачів турнір поступається лише літнім Олімпійським іграм і чемпіонату світу з футболу.

Волейбол займає вагоме місце у світовому спортивному рейтингу. Існує велика кількість різновидів гри, особливий інтерес викликають такі різновиди, як пляжний і парковий волейбол. Найрозвиненішим волейбол, як вид спорту, є в таких країнах, як Бразилія, Італія, Китай, Росія, США, Японія, Польща [3].

Турніри Великого шлему або гранд-слем-турніри (Grand Slam tournaments) – чотири найбільші щорічні турніри у сучасному тенісі, які проводяться в Австралії (Australian Open), Великобританії (Вімблдон), Франції (Роллан Гаррос) та Сполучених Штатах Америки (US Open).

Досить популярними змаганнями є автоперегони, серед яких варто виділити Формулу-1, змагання якої відбуваються в Іспанії, Англії, Монако, Німеччині, Угорщині, Італії, Бельгії, Франції, Сан-Маріно, Австрії, Малайзії, Китаї, Бахреїні, Сінгапурі, Японії, Південній Кореї, Індії, Об'єднаних Арабських Еміратах. Також не можна не згадати автогонки NASCAR у США, Чемпіонат світу з автоперегонів на витривалість (WEC), гонки DTM в Німеччині, міжнародну серію гонок Touring Car Racing (TCR) Чемпіонат світу з ралі WRC, гонки формула-Е, ралі Дакар у Південній Америці [2].

В острівних та прибережних країнах проводиться велика кількість регат, які щорічно приваблюють велику кількість туристів. Найпрестижнішими і найвідомішими регатами світу є: Rolex Fastnet Race (Великобританія), Rolex Sydney Hobart Yacht Race (Австралія), Rolex Middle Sea Race (Мальта), Copa del Rey (Іспанія), Giraglia Rolex Cup (Франція-Італія), Les Voiles de St. Tropez (Франція), Cowes Week (Великобританія), PalmaVela (Іспанія), Newport Bermuda Race (США), RORC Caribbean 600 (Карибські острови) [9].

Найзнаменитіші багатетапні гранд-тури з'явилися на початку ХХ століття в Європі і з того часу проводилися практично щорічно.

Наймасштабнішою і найпрестижнішою велогонка в світі є «Le Tour de France». Крім того дуже популярними гонками також є «Girod' Italia», «Vuelta Ciclista a España», Світовий тур UCI, Континентальні тури UCI.

Серед зимових видів спорту, на які полубляють приїжджати туристи, варто відзначити біатлон. Чемпіонат світу з біатлону – головне щорічне змагання біатлоністів, що проводиться під егідою Міжнародного союзу біатлоністів. Кубок світу з біатлону – серія біатлонних змагань найвищого рівня, об'єднаних в єдиний турнір у рамках одного сезону, що триває зазвичай із листопада-грудня до березня. Етапи кубка світу традиційно приймають такі біатлонні арени: Поклюка (Словенія), Нове Место на Мораві (Чехія), Холменколен (Норвегія), Ансі/Ле Гран-Борнан (Франція), Антхольц-Антерсельва (Італія), Хохвільцен (Австрія), Естерсунд (Швеція), Рупольдинг та Оберхоф (Німеччина), Кенмор (Канада), Контіолахті (Фінляндія), Преск-Айл (США) [5].

Також із зимових видів спорту дуже популярним є хокей. Найрозвиненіший цей вид спорту у Росії, Швеції, Чехії, Фінляндії, Норвегії, Словаччині, Словенії, Білорусі, Австрії, США, Канаді. Саме у цих країнах відбуваються змагання європейського та світового рівня, а отже сюди прибуває найбільше фанатів цього виду спорту.

Досить популярними сьогодні стають і різноманітні марафони. Так, до відомої серії марафонів World Marathon Majors входить шість серій – Берлінський, Токійський, Бостонський, Лондонський, Чиказький і Нью-Йоркський марафони. Щороку в марафонах беруть участь тисячі людей, а кількість трас і маршрутів постійно зростає.

Не можна не згадати про національні ігри, які популярні в окремих регіонах світу. Так, національною грою американців є бейсбол, який збирає велику кількість вболівальників на іграх в США, Японії, Канаді та на Кубі. Також дуже популярним є американський футбол, який з 60-х років став найпопулярнішим спортом у США.

У ПАР, Аргентині, Новій Зеландії та Австралії дуже популярним видом спорту є регбі. Організатори ігор проводять світові чемпіонати, спонукаючи інтерес до цього виду спорту [3].

Популярними серед частини країн є такі види спорту як хокей на траві (Німеччина, Іспанія, Нідерланди, Індія, Аргентина), фехтування (Франція, Італія, Китай), кінний спорт (Німеччина, Нідерланди, Аргентина), гандбол (Франція, Ісландія, Іспанія), водне поло (Угорщина, Нідерланди, Росія), сумо (Японія), кінно-спортивна боротьба кокпар (Казахстан), гонки на собачих упряжках «Айдітарод» (США), крикет (Індія, Великобританія, ПАР, Австралія). Вони також мають прихильників, але не так багато, через розвиненість лише у невеликій кількості країн [3].

Останнім часом дуже популярними стають незвичайні, навіть дивні види спорту. Вони не входять до міжнародних, але на них прибуває багато туристів. Серед них можна назвати такі: метання мобільних телефонів, стрільба горохом, боротьба на пальцях ніг, або тоурестлінг, брудний футбол, екстремальне прасування, плавання в болоті, переслідування сиру, забіг з дружинами, підводний хокей [3].

Наразі у всьому світі спортивні змагання переважно поновилися, але проходять вони без уболівальників. Очікується, що масова вакцинація дозволить повернути на трибуни глядачів.

Література:

1. Бабкін О. В. Спеціальні види туризму. Ростов-на-Дону: Фенікс, 2008. 252 с.
2. Види автоспорту [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://scu.org.ua/vydy-avtosportu/>
3. Географія спортивно-подієвого туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://knowledge.allbest.ru/sport/3c0b65635a3bc68b4d43a89521306c>
4. Олімпійські ігри: історія і сучасність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Офіційний сайт федерації біатлону України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.biathlon.com.ua/ua/>
6. Сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unwto.org/ru>

7. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу: навчальний посібник. Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин: [б. в.], 2010. 336 с.
8. Тищенко П. В. Теоретичні аспекти та розвиток подієвого туризму регіону [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/tyschenko.htm
9. ТОП-10 международных регат. Самые престижные регаты мира [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mytransat.com/ru/top-10-mezhdunarodnyh-regat>
10. Устименко Л. М. Подієвий туризм як історико-культурне явище. *Культура і сучасність*. 2013. №1. С. 88-92.
11. Що таке футбол? – Футбол і все про футбол. – Google Sites [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/footballanddota2andcs/novosti-transferi-video/cto-takoe-futbol>

УДК 796.5.017-043.86(477+477.74)

*Сінцов Максим Олексійович, магістр
Одеської національної академії харчових технологій
зі спеціальності 242 – «Туризм»
Ліганенко Маргарита Геннадіївна, кандидат технічних наук,
доцент кафедри Туристичного бізнесу та рекреації
факультету Технології вина та туристичного бізнесу
Одеської національної академії харчових технологій, м. Одеса*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Сутність та особливості екстремального туризму.

У багатьох державах світу екстремальний туризм розвивається як система, що надає всі можливості для ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями даної країни і її народу, і змогу відчувати щось нове, те що до цього людина можливо ніколи не робила. Не говорячи вже про те, що “годує” ця система дуже багато фізичних і юридичних осіб, так чи інакше зв'язаних з наданням туристичних послуг. Крім значної статті доходу екстремальний туризм є ще й одним з могутніх факторів посилення престижу країни, росту її значення в очах світового співтовариства і рядових громадян.